

Další způsoby řešení sporů soukromoprávních sporů s mezinárodním prvkem

Osnova

- Alternativní způsoby řešení sporů
- Rozhodčí řízení (arbitráž)

2

Způsoby řešení sporů s mezinárodním prvkem

1. Alternativní způsoby řešení sporů (ADR)
2. Mezinárodní rozhodčí řízení/arbitráž
3. Řízení před obecnými soudy

3

Způsoby řešení sporů – přehled

	ADR	Rozhodčí řízení	Soudy
Předpoklady konání	Dohoda stran	Dohoda stran + dovolenost	Návrh na zahájení řízení
Role třetí osoby	Pomoc při hledání dohody	Rozhodování sporu	Rozhodování sporu
Výsledek	Dohoda stran	Exekuční titul	Exekuční titul
Působení veřejné moci	Tradičně mimo přímý vliv	Spolupůsobení	Projev státní moci

4

Způsoby řešení sporů – výběr

- Přirozené meze – doba dohody o řešení sporů, míra znalosti o možnostech, ochota řešit spor smírně
- Právní meze – př. arbitrabilita sporu, přípustnost prorogace
- Faktory ovlivňující výběr
 - Kulturní faktory
 - Míra znalostí o možnostech řešení sporů, o jejich výhodách a nevýhodách
 - Skutečnosti právně významné pro průběh řízení, pro výkon rozhodnutí
 - Finanční faktory

5

ADR – základní znaky

- Dobrovolnost stran v podřízení se tomuto řízení a jeho výsledku
- Jmenování třetí osoby, která zprostředkuje jednání (x negociace – jen strany)
- Pohyb řízení a jeho účinků mimo přímý dosah právní regulace státu (x současný trend)
- Úspěšným výsledkem je dohoda, ne exekuční titul
- Existence smluvního vztahu mezi stranami a třetí osobou

6

ADR - výhody

- Nižší náklady (řízení, právní zastoupení)
- Úspora času (samotné řízení, vlastní transakce)
- Vyšší stupeň možnosti zachování důvěry (hledání kompromisu)
- Možnost zachování tajemství o projednávaných otázkách
- Třetí osoba není vázána návrhy stran
- Odpovídá naturelu některých národů

7

ADR - nevýhody

- Snaha o (úmyslné) oddálení sporu
- Mohou se promeškat právně významné lhůty – promlčení, prekluze
- Možnost odhalení strategie pro budoucí soudní či rozhodčí řízení (argumenty, důkazy)

8

ADR - druhy

- Neexistuje žádný ucelený výčet
- Role významných institucí jako např. MOK
- Různá podoba, různé způsoby vedení řízení

9

Mediace

- Nutnost působení třetí osoby
- Třetí osoba nevydává závazné rozhodnutí
- Výsledkem je dohoda stran
- Mediáci nabízí řada institucí, např. MOK – vzorové doložky
- Mediace mimo instituce

10

Mediační doložka

- Vzorová doložka ICC:
 - *In the event of any dispute arising out of or in connection with the present contract, the parties agree in the first instance to discuss and consider referring the dispute to the ICC Mediation Rules.*
- Mimo instituci
 - *Veškeré spory vzniklé z této smlouvy budou řešeny smírně.*
 - Dále uvést: osobu mediátora (požadavek na jeho kvalifikaci), místo jednání, doba jednání, otázky týkající se průběhu jednání, další otázky zajímavé pro strany

11

ADR – smíšené formy

- Kombinace ADR a rozhodčího řízení
- Stupňovité/eskalační doložky – „multi-tiered clauses“
 - Alespoň dva různé způsoby
 - Různé přístupy k vynucování

12

ADR – právní regulace

- Nový fenomén
- Zájem států či mezinárodních organizací na právní regulaci ADR
- Riziko změny povahy těchto institutů
- Způsob řešení sporů tradičně mimo sféru přímého vlivu veřejné moci x právní regulace

13

EU

- Iniciativa EU
 - 2000 – závěry Rady EU o alternativních metodách urovnání sporů v občanských a obchodních věcech – nutnost stanovení základních zásad v této oblasti
 - 2002 – Zelená kniha o alternativním řešení sporů v občanských a obchodních věcech (přehled dosavadního stavu v členských státech, podnět ke konzultacím)
 - 2008 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech

14

Směrnice

- Cíl: usnadnit přístup k alternativnímu řešení sporů a podporovat smírné řešení sporů
- Působnost: přeshraniční spory v občanských a obchodních věcech (x spory týkající se práv a povinností, o kterých nemohou strany rozhodnout – rodinné či pracovní spory)
- Přeshraniční spor: strany mají bydliště nebo se obvykle zdržují v různých státech
- Směrnice nebrání členským státům uplatnit její ustanovení i na vnitrostátní spory

15

Zákon o mediaci (1)

- Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci
- Provedení směrnice
- Upravuje výkon a účinky mediace prováděné zapsanými mediátory
- **Mediace** = postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (strana konfliktu) tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení uzavřením mediační dohody
- **Mediátor** = fyzická osoba zapsaná v seznamu mediátorů

16

Zákon o mediaci (2)

- Zahájení mediace – uzavření smlouvy o provedení mediace (písemně, strany a mediátor, obsahové náležitosti dané zákonem)
- Povinnosti mediátora - osobně, nezávisle, nestranně, s náležitou odbornou péčí, respektovat názory stran a vytvářet podmínky pro jejich komunikaci, mlčenlivost
- Ukončení mediace – mediační dohoda x jiné způsoby (např. prohlášení strany, že nebude pokračovat v mediaci, souhlasné prohlášení stran o ukončení)

17

Zákon o mediaci (3)

- Mediační dohoda
 - Upravuje práva a povinnosti stran
 - Podpisy stran i mediátora
 - Není exekučním titulem
 - Jak udělat z mediační dohody exekuční titul?

18

Zákon o mediaci (4)

- Osoba mediátora
 - Oprávnění vykonávat činnost mediátora – zápis v registru (vede Ministerstvo spravedlnosti)
 - Podmínky zápisu do registru – žádost, fyzická osoba, svéprávnost, bezúhonnost (úmyslný trestný čin, trestný čin v souvislosti s výkonem činnosti mediátora), VŠ vzdělání v magisterském programu, složení zkoušky mediátora, není vyškrtnutí z registru v posledních pěti letech

19

Zákon o mediaci - změna OSŘ

- Především §100
 - *Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin a přerušit řízení, nejvýše však na dobu tří měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej z registru vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí tří měsíců soud v řízení pokračuje.*

20

Zákon o mediaci - §647 NOZ

- *V případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.*

21

Rozhodčí řízení – pojem

- „Dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům nebo rozhodčímu soudu, která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.“
- Podmínky existence
 1. **Dovolenost právním řádem (arbitrabilita)**
 2. **Platná dohoda stran = rozhodčí smlouva**

22

Rozhodčí řízení – znaky

- Dohoda stran sporu
- Sporné řízení
- Rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc
- Stát vykonává kontrolní a pomocné funkce
- Výsledek – rozhodčí nález – je exekučním titulem

23

Mezinárodní x vnitrostátní rozhodčí řízení

- Mezinárodní prvek
- Význam v ČR
 - Vnitrostátní – ZRŘ (přiměřeně OSŘ)
 - Mezinárodní – ZMPS (§§ 117 – 119) + ZRŘ (přiměřeně OSŘ)

24

Domácí x cizí rozhodčí řízení

- Významné pro uplatnění funkcí obecných soudů včetně kontroly rozhodčího nálezů
- V současnosti dominuje kritérium místa konání rozhodčího řízení
- Rozhodčí řízení se koná v ČR = domácí řízení z pohledu české úpravy a českých soudů

25

Institucionalizované x ad hoc rozhodčí řízení

- Institucionalizované rozhodčí řízení
 - Administrované rozhodčí institucí – orgány, pravidla
 - Příklady rozhodčích institucí: Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR; International Court of Arbitration of ICC; London Court of International Arbitration (LCIA); Arbitration Institute of SCC; Vienna International Arbitral Centre American Arbitration Association (AAA); China International Economic Trade Arbitration Commission (CIETAC)
- Ad hoc
 - Bez působení rozhodčí instituce, vyšší nároky na strany

26

Rozhodčí řízení – další dělení

- Obchodní – strany, povaha sporu
- Spotřebitelské – vývoj úpravy v ČR
- Investiční
 - Stát x investor z jiného státu

27

Rozhodčí řízení – výhody x nevýhody

Výhody	Nevýhody
Náklady?	Jednoinstančnost
Rychlost?	Rozhodci bez donucovací pravomoci
Jednoinstančnost	Předběžná opatření?
Neformální komunikace	
Možnost výběru neutrálního místa	
Autonomie vůle stran a rozhodců	
Flexiblnější procesní pravidla	
Neveřejnost řízení	
Výběr rozhodců	
Uznání nálezů v jiných státech	

28

Podmínky konání rozhodčího řízení

- Dovolnost právním řádem (arbitrabilita)
- Platná dohoda stran = rozhodčí smlouva

29

Rozhodčí smlouva

- Ujednání stran, které přesouvá pravomoc k rozhodování existujícího nebo v budoucnu vzniklého sporu z jejich právního poměru na rozhodce
- **Vůle stran** řešit spory nikoli před obecným soudem, ale před rozhodci
- **Vymezení okruhu sporů**
- **Forma**
- Další (doporučení) náležitosti – určení rozhodců/rozhodčího soudu, místo konání rozhodčího řízení, jazyk řízení,

30

Příklady rozhodčích smluv

- Řízení před stálým rozhodčím soudem
 - *Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho řádu třemi rozhodci.*
- Ad hoc rozhodčí řízení
 - *Spory vzniklé z této smlouvy budou s konečnou platností projednány a rozhodnuty v rozhodčím řízení třemi rozhodci v ČR. Každá ze stran jmenuje rozhodce, kteří se dohodnou na osobě třetího rozhodce.*

31

Druhy rozhodčí smlouvy

1. Smlouva o rozhodci
2. Rozhodčí doložka

32

Abitrabilita

- Přípustnost řešení sporu v rozhodčím řízení
- § 2 ZRŘ
 - *Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).*
 - *Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.*

33

Rozhodce

- § 4 ZRŘ
 - *Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.*
 - *Podmínku bezúhonnosti podle odstavce 1 nespĺňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.*
- Rozhodcem může být i cizinec - §118 ZMPS
- Nestrannost a nezávislost

34

Rozhodčí nález

- § 23 ZRŘ
- Rozhodčí nález x usnesení
- ZRŘ neobsahuje definici rozhodčího nálezu, pouze jeho náležitosti a účinky
- Rozhodčí nález se vydává především ve věci samé
- Usnesení se vydává v případě, kdy se nevydává rozhodčí nález

35

Zrušení rozhodčího nálezu

- Kontrola ze strany soudů
- § 31 ZRŘ
- Důvody převážně procesního charakteru (např. spor nebyl arbitrabilní, rozhodčí smlouva byla neplatná, nebylo dodrženo právo na spravedlivý proces)
- Na návrh
- 3 měsíce
- Jen domácí nálezy

36

Odepření uznání cizího rozhodčího nálezů

- Cizí nálezy nelze zrušit
- Lze pouze odepřít jejich uznání
- Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů
 - 157 smluvních států
 - Pozitivní a negativní podmínky uznání

37

Děkuji za pozornost (a trpělivost 😊)

